

بحران شدیدی که در الگوی عدالت در تاریخ معاصر ایران خاصه در برنامه‌های دولت وجود دارد، فقدان «مردم» است. مردم و نهادهای مردمی در طراحی و اجرای برنامه‌های عدالت و توسعه دولت حضور ندارند. حتی از ظرفیت‌های آنان برای بهبود کارایی برنامه نیز استفاده نمی‌شود. همین مسئله باعث شده که نهاد جمهوریت نیز دچار بحران شود.

از بالا به پایین به جامعه تحمیل می‌کرده است؛ درحالی‌که تجربه جمهوری در عرصه سیاسی و استفاده از توان مردم و نهادهای مردمی به خوبی نشان داد که رشد سیاسی مردم و کارآمدی قدرت ممکن است؛ اما این امر در حوزه اقتصاد مغفول ماند. از سوی دیگر، در برنامه‌های توسعه ایران تناسب توجه به عرصه‌های مختلف دیده نمی‌شود. هنوز هم نگاه اقتصادی به برنامه‌های توسعه سایه افکننده است. این امر ناشی از وضعیت اقتصادی نامناسب کشور است. به عبارت دیگر، وضعیت بد اقتصادی باعث می‌شود برنامه‌های توسعه همیشه به مشکلات و مسائل اقتصادی معطوف باشد و توجه ویژه به این عرصه باعث فراموشی دیگر عرصه‌های اجتماعی شده و همین امر در ادامه به ناکارآمدی همان برنامه منجر می‌شود؛ چراکه بایسته‌ها را به طور کامل لحاظ نکرده است. این دور باطل مدام تکرار شده است. دولت کنونی باید نیک بنگرد، مشکلات اقتصادی اکنون به عیان رخ کشیده‌اند و بدیهی است که باید دولت بیشتر توان خود را معطوف به این عرصه کند؛ اما غفلت از عرصه فرهنگ و جامعه، واکنش‌های سخت‌تری در پی خواهد داشت. دولت‌های دهه پنجم انقلاب اسلامی می‌توانند از جمله دولت‌هایی باشند که همراه با تحقق عدالت سیاسی، جمهوری اقتصادی را نیز به ظهور برسانند.

- ۱) مسعود نیلی، برنامه‌ریزی در ایران ۱۳۵۷-۱۳۱۶: تحلیلی تاریخی با تمرکز بر تحولات نقش و جایگاه سازمان برنامه و بودجه، تهران، نشر نی، ۱۳۹۶، صص ۳۲-۳۰.
- ۲) اسنادی از اصل چهار ترومن در ایران، ج ۱، مرکز اسناد ریاست جمهوری، ۱۳۸۲، ص ۸.
- ۳) حسین بشیریه، موانع توسعه سیاسی در ایران، تهران، گام نو، ۱۳۸۰، صص ۸۹-۸۷.
- ۴) پینتر اوانو، توسعه و چپاول: نقش دولت در تحول صنعتی، ترجمه عباس مخبر، تهران، طرح نو، ۱۳۹۸، ص ۳۶.
- ۵) فرد هالیدی، ایران: دیکتاتوری و توسعه، ترجمه علی طلوع و محسن یلقانی، تهران، انتشارات علم، ۱۳۵۸، ص ۲۰.
- ۶) اصول و مبانی تعیین هدف‌های توسعه اقتصادی - اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران، گزارش مرحله اول کارگروه ۱۰، تهران، سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۰، ص ۶ و ۹ به بعد.
- ۷) جرج بی. بالدوین، برنامه‌ریزی و توسعه در ایران، ترجمه میکائیل عظیمی، تهران انتشارات علم، ۱۳۹۴، ص ۴۰.
- گروه مهندسی خود، داستان توسعه در ایران، تهران، لوح فکر، ۱۳۹۷، ص ۱۳.

